

УДК 618.146-006-084

Х.М. Щубелка, П.О. Колесник, А.І. Прохорова, І.І. Пацкань

ОЦІНКА ОБІЗНАНОСТІ ЖІНОК М. УЖГОРОД ПРО РАК ШИЙКИ МАТКИ ТА ЇХ МОТИВОВАНОСТІ ЩОДО ЦИТОЛОГІЧНОГО СКРИНІНГУ

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна

Мета – оцінити обізнаність жінок стосовно раку шийки матки та їх вмотивованості щодо проходження цитологічного скринінгу в м. Ужгород; порівняти і проаналізувати дані медичної документації амбулаторій сімейної медицини та жіночих консультацій з проходження жінками цитологічного скринінгу.

Матеріали та методи. Анкетування включало 200 жінок в амбулаторіях сімейної медицини м. Ужгород. Вибір респонденток був випадковим, опитування проводилось під час очікування прийому до сімейного лікаря. Здійснювався аналіз 200 карт амбулаторних пацієнток на рівні амбулаторії сімейної медицини та жіночої консультації, які перевірялися на предмет наявності інформації про гінекологічні огляди та взяття матеріалу для цитологічного дослідження.

Результати. Встановлено, що 30,1% респонденток узагалі не володіють інформацією про рак шийки матки, 46,5% – про Пап-тест; у 68,2% за останні 3 роки це дослідження не проводили; 88,1% протягом останніх 3 років перевірялися у гінеколога; лише 2% жінок отримали інформацію про Пап-тест від сімейного лікаря.

Висновки. Отримані дані вказують на низьку поінформованість жіночого населення м. Ужгород щодо раку шийки матки та доцільності його скринінгу. Роль українського сімейного лікаря у пропагуванні ідеї доцільності цитологічного скринінгу раку шийки матки серед жіночого населення є низькою.

Ключові слова: рак шийки матки, цитологічний скринінг.

Вступ

За даними національного канцер-реєстру України та Всесвітньої організації охорони здоров'я за 2012 р. [1, 5], у нашій державі і зокрема в Закарпатській області спостерігаються значно вищі рівні захворюваності та смертності від раку шийки матки (РШМ) порівняно з країнами Євросоюзу (табл. 1).

Таблиця 1

Захворюваність і смертність від раку шийки матки (на 100 тис. населення)

Регіон	Захворюваність	Смертність
Європейський союз	11,3	3,7
Україна	19,2	7,8
Закарпатська область	24,6	12,2

Досі не знайдено ефективних ліків, які б дали змогу елімінувати віруси папіломи людини, що на сьогодні вважаються основною причиною виникнення РШМ, тому наразі на перший план виходять превентивні заходи. Запобігання розвитку РШМ вимагає різноспрямованих заходів, які передбачає первинна, вторинна і третинна профілактика. Поєднання цих методів може суттєво знизити рівні захворюваності та смертності від даного захворювання, проте, в умовах нерівномірності розподілу ресурсів у світі, такий підхід не є повністю здійсненним. Тому кожна країна та регіон

мають визначити найбільш оптимальний набір медичних технологій і заходів, щоб в умовах конкретної економічної ситуації оптимізувати профілактику РШМ. Дослідження свідчать, що запровадження будь-яких регулярних скринінгових програм веде до зниження рівнів захворюваності та смертності від інвазивного РШМ. Скандинавські країни є яскравим прикладом цього, де впровадження організованого скринінгу дало змогу знизити частоту випадків смерті від РШМ на 10–80%. Для скринінгу передракових станів шийки матки застосовуються такі методи: цитологічне дослідження шийки матки – як звичайне, так і рідинне; проста та розширена кольпоскопія; тестування на наявність ДНК вірусу папіломи людини [7].

Цитологічне дослідження шийки матки (тест Папаніколау) є всесвітньо визнаним методом скринінгу і, як доведено, знижує рівень захворюваності на інвазивний РШМ на 80% [6], проте зменшення захворюваності з введенням скринінгу, заснованого на тесті Папаніколау, безпосередньо пов'язане з частотою його проведення і кількістю населення, охопленого скринінгом. Низький рівень проходження цитологічного скринінгу може залежати від низької обізнаності та присутності хибних уявлень серед жінок щодо цієї процедури [4].

Згідно з уніфікованим клінічним протоколом, в Україні жінки віком від 18 років (або з початком статевого життя) до 60 років, які не були оглянуті сімейним лікарем, повинні хоча б 1 раз на 3 роки проходити профілактичний гінекологічний огляд. Забір цитологічного матеріалу проводиться жінкам даної

вікової групи, які вперше звернулися до гінеколога в поточному році та яким не було проведено цитологічне обстеження у закладах охорони здоров'я, що надають первинну медичну допомогу [2].

Враховуючи актуальність проблеми, вважаємо за доцільне оцінити обізнаність жінок м. Ужгород стосовно РШМ та їх вмотивованість щодо проходження цитологічного скринінгу як крок на шляху до вирішення проблеми високих рівнів захворюваності та смертності від даного захворювання в Закарпатській області та в цілому по Україні.

Мета роботи – оцінити обізнаність жінок стосовно раку шийки матки та їх вмотивованості щодо проходження цитологічного скринінгу в м. Ужгород; порівняти і проаналізувати дані медичної документації амбулаторій сімейної медицини і жіночих консультацій з проходження жінками цитологічного скринінгу.

Матеріали та методи

Анкетування жіночого населення включало 200 жінок в амбулаторіях сімейної медицини м. Ужгород. Вибір

респонденток був випадковим, опитування проводилось під час очікування прийому до сімейного лікаря.

Шляхом випадкового відбору нами аналізувалися 200 карт амбулаторних пацієнток, які перевірялися на предмет наявності інформації про гінекологічні огляди та взяття матеріалу для цитологічного дослідження. Також аналізувалися амбулаторні карти тих самих пацієнтів, зареєстрованих у жіночій консультації. Статистичні обрахунки проводилися за допомогою комп'ютерної програми Microsoft Excel.

Результати дослідження та їх обговорення

За даними анкетування жіночого населення в м. Ужгород (n=200), 30,1% респонденток взагалі не володіють інформацією про РШМ, 46,5% – про Пап-тест; у 68,2% за останні 3 роки це дослідження не проводили; 88,1% протягом останніх 3 років перевірялися в гінеколога; лише 2% жінок отримали інформацію про Пап-тест від сімейного лікаря (табл. 2).

Таблиця 2

Результати анкетування жінок у м. Ужгород

Запитання анкети	Відповідь			
	Так	Ні		
1. Чи знаєте Ви щось про рак шийки матки?	70,9%	30,1%		
2. Якщо «Так», то звідки Ви про це дізналися?	Джерело	Відсоток		
	Література	30,8		
	Реклама	11,5		
	Сказав гінеколог	29,5		
	Сказав сімейний лікар	2,5		
	Сказали знайомі	5,2		
	Інтернет	9,0		
	Інше джерело інформації	11,5		
3. Чи знаєте Ви про цитологічне дослідження (мікроскопія мазків клітин з шийки матки, ПАП-тест), яке може вчасно виявити рак шийки матки?	Джерело	Відсоток		
	Не знаю	46,5		
	Телебачення	3,6		
	Чула від гінеколога	35,5		
	Чула від сімейного лікаря	0,9		
	Чула від знайомих	7,2		
	Телебачення	1,8		
	Література	0,9		
	Інтернет	2,7		
Інше джерело інформації	0,9			
5. Чи проводили Вам ЦЕ дослідження шийки матки за останні 3 роки?	Так 29,0%	Не знаю 2,8%	Ні 68,2%	
7. Коли востаннє Ви перевірялися у гінеколога на кріслі?	Менше 1 року тому	1 рік тому	2–3 роки тому	Більше 3 років тому
	27,3%	41,7%	19,1%	11,9%

Щодо вмотивованості жіночого населення (табл. 3), то 75,0% респонденток (n=200) вважають цитологічне дослідження важливим у профілактиці РШМ, при цьому 62,0% готові проходити це дослідження раз на 3 роки, 25,0% опитаних мають сумніви щодо цього, 13,0% не готові проходити тест Папаніколау у вказаний термін.

Аналіз медичної документації респонденток (n=200) показав, що 72,8% жінок не зареєстровані в дільничного гінеколога за місцем проживання, отже, факт проходження ними цитологічного скринінгу оцінити неможливо. З тих жінок, які спостерігаються у гінеколога

за місцем проживання, лише 25% пройшли цитологічний скринінг за останні 3 роки. Ці дані практично відповідають отриманим нами результатам анкетування.

Також за даними карт амбулаторного пацієнта виявлено, що в сімейного лікаря основним методом мотивації жінок звернутися до гінеколога для проходження онкопрофогляду є маршрутний лист при проведенні експертизи з тимчасової непрацездатності (41% випадків) або при первинному зверненні в поліклініку (24% випадків). Максимальна статистична помилка для обох вибірок $\Delta x\% \approx \pm 6,9\%$.

Таблиця 3

Мотивованість жіночого населення м. Ужгород щодо цитологічного скринінгу

Чи вважаєте Ви це цитологічне дослідження (тест Папаніколау) важливим у профілактиці раку шийки матки?		
Важливе	Сумніваюся у важливості	Не важливе
75,0%	20,0%	5,0%
2. Чи готові Ви проходити тест Папаніколау 1 раз на 3 роки?		
Готова	Сумніваюся	Не готова
61,6%	25,0%	13,4%

Висновки

Отримані дані вказують на низьку поінформованість жіночого населення м. Ужгород щодо РШМ і доцільності його скринінгу. Роль українського сімейного лікаря у пропагуванні ідеї доцільності цитологічного скринінгу РШМ серед жіночого населення є низькою. Даний факт потребує вивчення і пошуку нових шляхів оптимізації даного процесу.

Перспективи подальших досліджень

У подальшому планується провести ширший аналіз обізнаності жіночого населення щодо РШМ та його цитологічного скринінгу шляхом збільшення вибірки, а також розробити і рекомендувати до виконання план дій стосовно якісного поширення інформації про РШМ, цитологічний скринінг та його організацію.

Література

1. *Бюлетені національного канцер-реєстру України № 4–14.* – Київ, 2011.
2. *Уніфікований клінічний протокол медичної допомоги (УКПМД) «Дисплазія шийки матки. Рак шийки матки», затверджений наказом МОЗ України 02.04.2014 р. № 236 [Електронний документ].* – Режим доступу : www.moz.gov.ua. – Назва з екрана.
3. *Cronje H. S. Screening for cervical cancer in the developing world / H. S. Cronje // Best Pract. Res. Clin. Obstet. Gynaecol.* – 2005. – Vol. 19. – P. 517–529.
4. *Frazer I. H. Annu Rev Prevention and treatment of papillomavirus-related cancers through immunization / I. H. Frazer, G. R. Leggatt, S. R. Mattarollo // Immunol.* – 2011. – Vol. 29. – P. 111–138.
5. *International Agency for Research on Cancer // GLOBOCAN database.* – 2008–2012. [online]. – cited 2013-12-10. Available from: <http://globocan.iarc.fr/factsheet.asp>.
6. *Report on consensus conference on cervical cancer screening and management / A. B. Miller, S. Nazeer Fonn [et al.] // Int. J. Cancer.* – 2000. – Vol. 86. – P. 440–447.
7. *Pakhee Aggarwal Cervical cancer: Can it be prevented? // World J. Clin. Oncol.* – 2014. – Oct. 10, Vol. 5 (4). – P. 775–780.

Дата надходження рукопису до редакції: 09.03.2016 р.

Оценка осведомленности женщин г. Ужгород о раке шейки матки и их мотивированности к цитологическому скринингу

*Х.М. Щубелка, П.А. Колесник,
А.И. Прохорова, И.И. Пацкань*

ГВУЗ «Ужгородский национальный университет»,
г. Ужгород, Украина

Цель – оценить осведомленность женщин о раке шейки матки и их мотивированности к прохождению цитологического скрининга в г. Ужгород; сопоставить и проанализировать данные медицинской документации амбулаторий семейной медицины и женских консультаций по прохождению женщинами цитологического скрининга.

Материалы и методы. Анкетирование включало 200 женщин в амбулаториях семейной медицины г. Ужгород. Выбор респонденток был случайным, опрос проводился во время ожидания приема к семейному врачу. Проводился анализ 200 карт амбулаторных пациенток на уровне амбулатории семейной медицины и женской консультации, которые проверялись на предмет наличия информации о гинекологическом осмотре и взятии материала для цитологического исследования.

Результаты. Установлено, что 30,1% респонденток не владеют информацией о раке шейки матки вообще, 46,5% – о Пап-тесте, а у 68,2% за последние 3 года это исследование не проводили; 88,1% в течение последних 3-х лет проверялись у гинеколога; только 2% получили информацию от семейного врача о Пап-тесте.

Выводы. Полученные данные указывают на низкую осведомленность женского населения г. Ужгород по поводу рака шейки матки и целесообразности его скрининга. Роль украинского семейного врача в пропаганде идеи целесообразности цитологического скрининга рака шейки матки среди женского населения является низкой.

Ключевые слова: рак шейки матки, цитологический скрининг.

Evaluation of cervical cancer awareness and motivation to cytological screening of women in Uzhgorod

*H.M. Shchubelka, P.O. Kolesnik,
A.I. Prokhorova I.I. Patskan*

SHEI «Uzhgorod National University», Uzhgorod, Ukraine

Purpose – to estimate the awareness of women about cervical cancer and their motivation to undergo cytological screening in the Uzhgorod. Comparison and analysis of patient's cards of general practices and women's consultations for the fact of passing the cytological screening.

Materials and methods. The survey included 200 women at clinics of general practice in Uzhgorod. The choice of respondents was random, the survey was conducted while waiting to see the family doctor. Analysis of 200 cards at general practices and women's consultations for information about gynecological examinations and sampling of material for cytology.

Results. 30.1% of respondents did not have information about cervical cancer, 46.5% of respondents do not have any information about the Pap test, and 68.2% said that over the past 3 years they were not taken samples for cytological analysis; 88.1% of respondents over the past 3 years they were examined by a gynecologist; only 2% of women received the information about Pap test from family doctor.

Conclusions. The collected data showed low awareness of cervical cancer and its cytological screening, low compliance to cytological screening of the female population in Uzhgorod. The role of Ukrainian family doctor in promoting the idea of the cytological screening for cervical cancer among the female population is low.

Key words: cervical cancer cytological screening.

Відомості про авторів

Щубелка Христина Михайлівна – лікар-інтерн, магістрант другого року навчання, спеціальність «Лікувальна справа», фах «Загальна практика – сімейна медицина», кафедра терапії та сімейної медицини факультету післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; пл. Народна, 3, м. Ужгород, Закарпатська обл., 88000, Україна.

Колесник Павло Олегович – доц. кафедри терапії та сімейної медицини факультету післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; пл. Народна, 3, м. Ужгород, Закарпатська обл., 88000, Україна.

Прохорова Аїда Іванівна – асистент кафедри громадського здоров'я факультету післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; пл. Народна, 3, м. Ужгород, Закарпатська обл., 88000, Україна.

Пацкань Ірина Іванівна – доц. кафедри охорони материнства і дитинства факультету післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; пл. Народна, 3, м. Ужгород, Закарпатська обл., 88000, Україна.